

Artur Pasko

<https://orcid.org/0000-0002-2960-8998>

Wydział Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu w Białymstoku

ZSRR i kraje Europy Środkowo-Wschodniej „w walce” o wpływy w Międzynarodowym Komitecie Olimpijskim w okresie prezydentury Johanna Sigfrida Edströma

Abstrakt: W 1948 r. Rosjanie podjęli działania, które pozwoliłyby im wpływać na MKOl. Chcieli to osiągnąć poprzez członków tej organizacji z krajów satelickich. Władze tych państw próbowały więc umieścić w MKOl zaufane osoby. Zadanie to okazało się trudne do wykonania, ponieważ Jerzy Loth i Ferenc Mező informowali MKOl o działaniach komunistów. Dzięki temu prezydent i kanclerz MKOl, mimo słabych możliwości organizacyjnych, stawili opór władzom ZSRR i opóźnili realizację celu komunistów.

Słowa kluczowe: kraje Europy Środkowo-Wschodniej, ZSRR, Otto Mayer, Johannes Sigfrid Edström, członkowie MKOl, Ferenc Mező, Jerzy Loth.

Abstract: In 1948, the Russians took action that would allow them to influence the IOC. They wanted to achieve this through members of this organization from satellite countries. Therefore, the authorities of these countries tried to put trusted persons in the IOC. This task proved challenging to accomplish because Jerzy Loth and Ferenc Mező informed the IOC about the activities of the communists. Thanks to this, the IOC president and chancellor, despite weak organizational capabilities, resisted the USSR authorities and delayed the implementation of the communist goal.

Keywords: Central and Eastern European countries, USSR, Otto Mayer, Johannes Sigfrid Edström, IOC members, Ferenc Mező, Jerzy Loth.

Zaplanowane na 1940 r. igrzyska olimpijskie w Helsinkach¹ i cztery lata później w Londynie ze względu na wybuch II wojny światowej nie odbyły się. Dopiero w 1948 r. w stolicy Wielkiej Brytanii doszło do rywalizacji najlepszych sportowców świata. Można było wtedy odnieść wrażenie, że igrzyska londyńskie stały się swoistym symbolem zwycięstwa dobra nad złem. Wszak mimo ogromnej tragedii, jaką przyniosła ze sobą wojna, w Londynie spotkali się sportowcy z całego świata, złączeni pokojową ideą barona Pierre'a de Coubertina. Z perspektywy ówczesnych słusznym i niewielkim odstępstwem od tej idei miała być nieobecność na igrzyskach przedstawicieli państw odpowiedzialnych za wybuch II wojny światowej – Niemiec i Japonii, a także Hiszpanii rządzonej przez gen. Francisca Franco². Igrzyska w Londynie zorganizowano mimo ogromnych trudności aprowizacyjnych i logistycznych. Wszak zawodnicy polscy mieszkali wówczas w budynkach zajmowanych w czasie wojny przez pilotów z Dywizjonu 303³. Bliska ideałom Coubertina, zgodnie z którymi liczył się udział w igrzyskach, a nie zwycięstwo, była deklaracja dotycząca udziału w tych najważniejszych zawodach sportowych polskiej ekipy. W „Przeglądzie Sportowym” pisano: „Reprezentacja nasza jedzie [...], by zadokumentować żywotność naszego narodu i sportu, który mimo najpoważniejszych strat nie wyrzekł się ambicji współzawodniczenia z dzisiaj jeszcze lepszymi”⁴. W okresie powojennej reaktywacji igrzysk można też było ulec złudzeniu, że wkrótce ziszczą się marzenia Coubertina o „ustanowieniu – dzięki igrzyskom – przyjacielskich związków między ludami”⁵. Wszak po zakończeniu II wojny światowej do udziału w międzynarodowym ruchu olimpijskim zostali zaproszeni, izolowani w okresie międzywojennym, sportowcy radzieccy.

Niestety wkrótce okazało się, że nadzieje zwolenników idei barona Coubertina były płonne. Nie mieli ich raczej ani ówczesny prezydent Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (MKOl), Szwed Johannes Sigfrid Edström, ani następujący po nim w 1952 r. Avery Brundage⁶. Niepotwierdzona w żadnych dokumentach legenda głosi, że na propozycję udziału w londyńskich igrzyskach Stalin odpowiedział: „skoro rywalizujemy z Zachodem w innych dziedzinach, dlaczego nie mielibyśmy rywalizować i w sporcie”. Nie wiemy, czy takie zdanie

¹ W marcu 1938 r. podczas sesji Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w Kairze prawo organizacji igrzysk przyznano Tokio. Jednak we wrześniu 1938 r., ze względu na konflikt japońsko-chiński i rezygnację Japonii, prawo organizacji igrzysk w 1940 r. otrzymały Helsinki. Zob. *Kłopoty z lokalizacją igrzysk olimpijskich*, w: *Kronika sportu*, Warszawa 1993, s. 419.

² *Jeszcze się dziwią*, „Przegląd Sportowy”, 23 I 1947, nr 7, s. 1; *Kubel wody na niemieckie głowy*, „Przegląd Sportowy”, 2 X 1947, nr 79, s. 1.

³ *W budynkach po Dywizjonie 303 mieszka polska ekipa*, „Przegląd Sportowy”, 26 VII 1948, nr 60, s. 2.

⁴ *Zegnamy Olimpijczyków*, „Przegląd Sportowy”, 21 VII 1948, nr 59, s. 1.

⁵ P. de Coubertin, *Oda do sportu*, tłum. J. Sadowska, Warszawa 1996, s. 14.

⁶ Szerzej zob. A. Pasko, *Kulisy przyjęcia ZSRR do Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego*, „Dzieje Najnowsze” 2018, nr 1, s. 150.

rzeczywiście zostało wypowiedziane. Wiadomo jednak, że w ZSRR i w pozostałych państwach bloku radzieckiego rywalizacji sportowej towarzyszył kontekst polityczny. Bowiern zwycięstwa na stadionach miały stanowić dowód na przewagę systemu politycznego panującego w tych krajach. Rosjanie nie wysłali reprezentacji olimpijskiej do Londynu w 1948 r., ponieważ ocenili, że nie są jeszcze gotowi, by zwyciężać w rywalizacji z przedstawicielami świata zachodniego. Po naukę pojechali tam jedynie obserwatorzy radzieccy. Dopiero w 1952 r. na igrzyskach olimpijskich w Helsinkach po raz pierwszy wystąpili reprezentanci ZSRR. Jednak rok wcześniej na sesji MKOl w Wiedniu oficjalnie uznano Radziecki Komitet Olimpijski, a Rosjanin Konstantin Andrianow został członkiem tej organizacji⁷. Dostyć lakonicznie o tym fakcie poinformował obywateli ZSRR sztandarowy radziecki dziennik sportowy – „Sovietskij Sport”⁸. Tymczasem włączenie ZSRR do „rodziny olimpijskiej” zupełnie zmieniło oblicze olimpizmu. Jak się okazało, nowy uczestnik ruchu olimpijskiego miał ambicje odgrywania w MKOl znaczącej, a nawet dominującej roli. Myli się ten, kto sądzi, że tę walkę o wpływy rozpoczęli Rosjanie wraz z przystąpieniem do MKOl, a więc w 1951 r. Otóż działania takie podjęli znacznie wcześniej. W pierwszej kolejności zamierzali do tego wykorzystać członków MKOl z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, przede wszystkim z Bułgarii, Czechosłowacji, Polski, Węgier, Rumunii. Wszak w okresie międzywojennym te państwa miały mocną, ugruntowaną pozycję w ruchu olimpijskim. Z perspektywy władz radzieckich należało więc doprowadzić do sytuacji, w której członkowie MKOl z tych państw byliby zwolennikami nowego systemu politycznego zainstalowanego w państwach Europy Środkowo-Wschodniej i posłusznymi wykonawcami wszelkich instrukcji przekazywanych im przez komunistów. Pozornie zadanie to nie wydawało się trudne do wykonania, jednak rzeczywistość zweryfikowała tę ocenę. Wprawdzie zostało ono zrealizowane, ale z poważnym opóźnieniem. Zapewne przyczyn tego spowolnienia było wiele, ale przynajmniej jedna miała związek ze świadomą, dotychczas nieznaną działalnością członków MKOl z Polski i Węgier.

Należy podkreślić, że ta swoista walka o wpływy w MKOl rozgrywała się w okresie, kiedy na czele międzynarodowego ruchu olimpijskiego stał Edström, a więc w latach 1946–1952. Szwed był prezydentem MKOl w wyjątkowo trudnym czasie, w początkowej fazie zimnej wojny. To w okresie jego rządów organizowano Zimowe Igrzyska Olimpijskie w Sankt Moritz w 1948 i w Oslo w 1952 r. oraz igrzyska olimpijskie w Londynie w 1948 i Helsinkach w 1952 r. Powinniśmy także pamiętać, że ówczesny MKOl był instytucją o znacznie słabszym niż dzisiaj potencjale administracyjnym i finansowym. Mimo to przede wszystkim kanclerz MKOl Otto Mayer i prezydent Edström potrafili

⁷ Szerzej zob. *ibidem*, s. 149 i n.

⁸ *СССР – член международного комитета по олимпийским играм*, „Советский Спорт”, 10 V 1951, nr 54 (1857), s. 7.

dać odpór ofensywnym działaniom ZSRR, oficjalnie podejmowanym przez działaczy sportowych, w rzeczywistości zaś przez kremlowskich polityków.

To w okresie prezydentury Edströma władzę w państwach Europy Środkowo-Wschodniej przejmowali komuniści, którzy także sprawowali kontrolę nad narodowymi komitetami olimpijskimi w tych krajach. W konsekwencji na początku lat pięćdziesiątych w Komitecie kształtował się nowy układ sił, w którym o odpowiednio mocną pozycję zabiegał ZSRR. Jak już wspomniano, majowa sesja MKOl w Wiedniu w 1951 r. wyznaczyła oficjalną cezurę początkową udziału ZSRR w ruchu olimpijskim. Jednak proces, którego efektem miały być zwiększone wpływy ZSRR w MKOl, a docelowo zapewne też kontrola Kraju Rad nad tą organizacją, zaczął się wcześniej. Działaniem ułatwiającym realizację tego zadania, a w przyszłości koordynację wspólnej polityki państw bloku radzieckiego w MKOl, było wprowadzanie w krajach demokracji ludowej systemu organizacji kultury fizycznej opartego na modelu radzieckim. Miało to służyć realizacji celów nakreślonych w Moskwie i zwiększaniu stopnia uzależnienia krajów satelickich od ZSRR. Relatywnie wcześnie, w porównaniu z innymi krajami bloku radzieckiego, zmiany prawne dotyczące organizacji kultury fizycznej wprowadzono w Bułgarii. Już w grudniu 1947 r. w uchwalonej konstytucji Ludowej Republiki Bułgarii, wzorem ZSRR, zapowiedziano zwrócenie szczególnej uwagi na wychowanie fizyczne obywateli. Natomiast w styczniu 1948 r. opublikowano, także wzorowaną na ZSRR, ustawę o wychowaniu fizycznym i sporcie, a następnie powołano Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu⁹. Tymczasem np. w Polsce, Czechosłowacji i Rumunii podobne zmiany na wzór radziecki wprowadzano dopiero w 1949 r.¹⁰

Teza o wspólnym czy raczej skoordynowanym działaniu przedstawicieli państw komunistycznych wobec MKOl znajduje potwierdzenie w wydarzeniach, jakie miały miejsce pod koniec 1948 r. Otóż ówczesny kanclerz MKOl, Szwajcar Mayer w piśmie do prezydenta MKOl Edströma zwrócił uwagę, że 4 XII 1948 r., a więc niespełna cztery miesiące po zakończeniu igrzysk w Londynie, odwiedził go *attaché* prasowy poselstwa Rzeczypospolitej Polskiej w Szwajcarii z siedzibą w Bernie i rzekomo w imieniu ministra wychowania fizycznego w Polsce¹¹ dopytywał się o plany MKOl na przyszłość, zwłaszcza jeżeli chodzi o młodzież. Okazało się, że w zbliżonym czasie w rozmowie

⁹ Szerzej zob. D. Haralampiev, N. Georgiev, *The Bulgarian Olympic Committee. Activities and Contribution within the Olympic Movement after 1951*, Sofia 1985, s. 10 i n.; A. Pasko, *Społeczno-polityczne aspekty sportu w ZSRR i krajach bloku socjalistycznego do 1989 r.*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna” 2012, nr 11, s. 119.

¹⁰ Szerzej zob. A. Pasko, *Społeczno-polityczne aspekty sportu...*, s. 119 i n.

¹¹ W dokumencie zapisano: *minister of physical education*. Tymczasem w Polsce urząd taki nie istniał. Chodziło o przewodniczącego Głównego Urzędu Kultury Fizycznej. Oficjalnie stanowisko to zajmował wówczas Tadeusz Kuchar, jednakże samodzielność podejmowanych przez niego decyzji była niewielka. Zob. A. Pasko, *Sport wyczynowy w polityce państwa 1944–1989*, Kraków 2012, s. 72 i n.

telefonicznej identycznie pytanie skierował do Mayera *attaché* ambasady czechosłowackiej. Według kanclerza MKOl ta zbieżność działań przedstawicieli obu państw bloku radzieckiego nie była przypadkowa. Jego zdaniem coś niepokojącego miało dziać się za żelazną kurtyną¹². Mayer nie mylił się.

Oczywiście nie należy wykluczać, że te pytania dyplomatów stanowiły wyraz troski władz Polski i Czechosłowacji o jak najlepsze przygotowanie swoich zawodników do udziału w igrzyskach w 1952 r. Być może w tych państwach po prostu zamierzano uwzględnić priorytety władz międzynarodowego ruchu olimpijskiego w czasie powojennego odtwarzania struktur kultury fizycznej. Jednakże niemal identyczna forma tych pytań i ich zbieżność zaniepokoiły Mayera. Nasuwa się więc kolejna ewentualność, która może też stanowić rozwinięcie pierwszej wersji. Otóż wiele wskazywało na to, że przedstawiciele Polski i Czechosłowacji działali zgodnie z instrukcją władz radzieckich i w interesie ZSRR. Wszak już wówczas było wiadomo, że Rosjanie zamierzali wziąć udział w kolejnych igrzyskach – w 1952 r. w Helsinkach. Powinniśmy także pamiętać, że w 1948 r. ZSRR nie uczestniczył w pracach MKOl, formalnie nie miał więc podstaw, by występować z tego typu pytaniami do władz MKOl. Tymczasem przygotowania do igrzysk to proces wieloletni, być może dlatego Rosjanie posłużyli się przedstawicielami Polski i Czechosłowacji, by uzyskać niezbędne informacje potrzebne w przygotowaniach sportowców do kolejnych igrzysk. Jednakże bez względu na faktyczne intencje tych działań stawało się oczywiste, że ZSRR i kraje bloku radzieckiego stworzą – nazwijmy to – swoistą grupę lobbystów w MKOl.

Z perspektywy Kremla odpowiednie przygotowanie sportowców radzieckich do rywalizacji z Zachodem było ważną sprawą. Jednakże poza sukcesami sportowymi Rosjanie chcieli mieć realny wpływ na funkcjonowanie MKOl. Jak już wspomniano, w realizacji tego celu zamierzali posłużyć się członkami MKOl z krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Obowiązujący wówczas Statut MKOl zakładał, że z każdego kraju może pochodzić jeden lub najwyżej trzech członków tej organizacji. Należy podkreślić, że członkowie MKOl nie byli przedstawicielami państw w organizacji, a jej delegatami do federacji i stowarzyszeń sportowych w swoich krajach¹³. Realizację radzieckiego planu komplikował fakt, że w większości krajów Europy Środkowo-Wschodniej członkowie MKOl byli przedwojennymi działaczami niezwiązanymi z władzami komunistycznymi. Z perspektywy Kremla należało więc temu zaradzić. Dostrzegano dwie możliwości rozwiązania problemu. Pierwsza miała polegać na wymianie dotychczasowego członka MKOl na osobę zaufaną, związaną z komunistami. Druga – na dokooptowaniu drugiego kandydata na członka, także

¹² Archiwum Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w Lozannie (dalej: AMKOl), P04-003, Pismo Otto Mayera skierowane do J.S. Edströma z dnia 6 XII 1948 r., k. nłb.

¹³ *Statutes of the International Olympic Committee*, w: *Olympic rules. Citius-Altius-Fortius*, Lausanne 1946, s. 6.

związanego z komunistami, który gwarantowałby realizację celów Moskwy w Lozannie. Okazało się, że wykonanie tego zadania wcale nie było takie proste.

Wiele wskazuje na to, że świadome i koordynowane działania państw bloku radzieckiego, zmierzające do wprowadzenia do MKOl w charakterze członków tej organizacji zaufanych osób, podjęte zostały w drugiej połowie 1948 r. Prawdopodobnie nastąpiły one po tym, gdy władze radzieckie zdecydowały o przystąpieniu do MKOl. Jednakże znacznie wcześniej aktywność poprzedzającą plany czynione na Kremlu podjęto w Rumunii. Wydaje się, że początkowo działania te miały związek – nazwijmy to – z usuwaniem w tym kraju resztek poprzedniego systemu politycznego. Dopiero od połowy 1948 r. w Rumunii rozpoczęto realizację instrukcji kremlofskich dotyczących polityki wobec MKOl. W lutym 1947 r., a więc w okresie, kiedy Rumuński Komitet Olimpijski (COR) nie wznowił jeszcze działalności (tę bowiem zawieszono po wybuchu wojny w 1939 r.), komuniści poinformowali kanclerza MKOl Mayera, że Rumuński Komitet Olimpijski *de facto* przestał istnieć i należy powołać nową instytucję¹⁴. Oczywiście chodziło przede wszystkim o „nowych” ludzi, a nie o struktury. W piśmie do Mayera zawarli informacje też o planach startu reprezentacji Rumunii w igrzyskach olimpijskich w Londynie w 1948 r. (mimo to Rumuni nie wzięli w nich udziału). Interesujące, że zupełnie niezorientowani w realiach ruchu olimpijskiego i traktujący MKOl, podobnie jak władze w Polsce Ludowej, jako „pozostałość burżuazyjna”, komuniści rumuńscy, by skontaktować się z kierownictwem tej organizacji, musieli korzystać z pomocy wieloletniego członka MKOl z Rumunii, Gheorghe Plagina. Ten udostępnił im adres organizacji w Lozannie. Tymczasem w piśmie do MKOl komuniści rumuńscy wystąpili przeciwko obecności Plagina w tym mieście, wskazując na jego zaawansowany wiek¹⁵. W zachowanej w MKOl, przedstawionej przez Mayera, propozycji odpowiedzi na pismo z Rumunii najważniejsze zdanie brzmiało: „Georges Plagino [...] jest nadal członkiem Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego i nic nie można zrobić bez jego zgody”¹⁶. Mimo to – jak podaje współczesna rumuńska badaczka Simona Angela Ionescu – w 1948 r. pod naciskiem komunistów Plagino został usunięty z MKOl¹⁷. Stwierdzenie to jest jednak mało precyzyjne, bowiem członków MKOl wówczas wybierano na czas nieokreślony. Poza tym ani komuniści rumuńscy, ani władze nowo powołanego Rumuńskiego Komitetu Olimpijskiego nie mieli uprawnień do odwołania Plagina z funkcji członka MKOl. Bez wątplenia jednak za tym stali

¹⁴ S.A. Ionescu, T. Terret, *A Romanian within the IOC: Alexandru Siperco, Romania and the Olympic Movement*, „The International Journal of the History of Sport”, V 2012, t. XXIX, nr 8, s. 1179.

¹⁵ Ibidem, s. 1190. Plagino był członkiem MKOl od 1908 r.

¹⁶ AMKOl, P04-003 Presidents CIO – S. Edström correspondance (president) 1946–1948, Proposal for the reply to the Romanian letter, k. nlb: „Georges Plagino [...] is still a member of the International Olympic Committee and nothing should be done without his consent”.

¹⁷ S.A. Ionescu, T. Terret, op. cit., s. 1179.

komuniści. Otóż zastosowali oni wariant siły. Prawdopodobnie odizolowano Rumuna od wszelkiej korespondencji z Lozanny. W MKOl zorientowano się, że wszystkie pisma Mayera kierowane z MKOl do Plagina nie dochodziły do adresata. Jednocześnie w ambasadzie rumuńskiej w Bernie nikt nie chciał udzielić przedstawicielom MKOl żadnej informacji o nestorze rumuńskiego ruchu olimpijskiego¹⁸. Sprawa częściowo została wyjaśniona we wrześniu 1949 r. Wtedy to prezydent MKOl Edström dowiedział się od byłej sekretarki Plagina, która zbiegła z Rumunii do Włoch, że ten nie żyje¹⁹. Jednak jeszcze wówczas nikt nie znał okoliczności, w jakich nastąpiła jego śmierć. Dopiero w 1950 r. do MKOl dotarła informacja, że w 1949 r. ok. godziny szóstej rano komuniści próbowali zabrać Plagina z domu. Być może zamierzano go aresztować. W efekcie dostał on ataku, trafił do szpitala i zmarł²⁰. W konsekwencji od 1948 r. w MKOl nie było członka reprezentującego tę organizację w Rumunii. Wydawało się więc, że Rumuni mają prostą drogę do wprowadzenia do MKOl zaufanego człowieka komunistów. Ich kandydatem był Alexandru Şiperco. Jednakże sprawa jego „wprowadzenia” do MKOl z Rumunii przeciągała się w czasie. Wprawdzie kandydaturę Şiperco rozpatrywano na sesji MKOl w Oslo w 1952 r., ale nie zyskał on wówczas akceptacji²¹. Okazało się, że przywódcy MKOl chcieli poznać więcej szczegółów o proponowanym kandydacie. Należy zwrócić uwagę, że przy zbieraniu informacji o Şiperco kierownictwo MKOl korzystało z pomocy rządu szwajcarskiego²². Dopiero w 1955 r. Rumun został członkiem Komitetu²³. Władze rumuńskie i radzieckie musiały być rozczarowane tak długim oczekiwaniem na realizację planów.

Mogłoby się wydawać, że znacznie łatwiejszą drogę do ulokowania w MKOl zaufanego człowieka będą mieli komuniści bułgarscy. Otóż w Bułgarii, w czasie zmian politycznych, we wrześniu 1944 r.²⁴ rozwiązany został Bułgarski Komitet Olimpijski²⁵. Jednocześnie dotychczasowy członek MKOl z tego kraju, zasłużony dla bułgarskiego olimpizmu Stefan Czaprasczиков został

¹⁸ AMKOl, P04-004, Pismo Otto Mayera skierowane do J.S. Edströma w dniu 15 II 1949 r., k. nlb.

¹⁹ Ibidem, Pismo J.S. Edströma skierowane do Otto Mayera w dniu 5 IX 1949 r., k. nlb.

²⁰ AMKOl, P04-005, Pismo Otto Mayera skierowane do J.S. Edströma w dniu 24 III 1950 r., k. nlb.

²¹ AMKOl, 46th Session of the International Olympic Committee, Oslo, 12th to 13th February 1952, k. 1.

²² AMKOl, P04-007, Pismo Otto Mayera skierowane do J.S. Edströma w dniu 8 III 1952 r., k. nlb.

²³ D. Miller, *Historia igrzysk olimpijskich i MKOl. Od Aten do Pekinu 1894–2008*, tłum. T. Górski, K. Karłowska, A. Zdziemborska, Poznań 2008, s. 493.

²⁴ Szerzej zob. *Najnowsza historia świata*, t. I: 1945–1963, red. A. Patek, J. Rydel, J.J. Węc, Kraków 2007, s. 78 i n.

²⁵ *Учредяване на БОК*, <https://www.bgolympic.org/%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F%94-%D1%83%D1%87%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%8F%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%BE%D0%BA> (dostęp: 24 X 2019).

aresztowany. Ostatecznie rzekomo w 1944 r. popełnił on samobójstwo²⁶. Przez kolejne osiem lat Bułgaria nie miała swojego człowieka w MKOl. Mało prawdopodobne, by przez ten czas bułgarscy komuniści okazywali bierność. Niedostatek materiałów archiwalnych uniemożliwia nam poznanie szczegółów. Dopiero na sesji MKOl w Oslo w 1952 r. wybrano członka z Bułgarii²⁷. Został nim znakomicie wykształcony, rozmiłowany w sporcie, wywodzący się z wyższych sfer społeczeństwa, gen. Władimir Stojczew²⁸. Krótko, ale trafnie scharakteryzował go brytyjski dziennikarz w autoryzowanej historii MKOl, David Miller: „arystokrata z urodzenia, komunista z obowiązku, a kawalerzysta z zawodu”²⁹. Na tej samej sesji w Oslo Rosjanie wprowadzili drugiego po Andrianowie członka MKOl – Aleksieja Romanowa³⁰.

Nieco inaczej wyglądała sprawa członków MKOl z Czechosłowacji, Polski i Węgier. Od 1946 r. w pracach tej instytucji uczestniczył wywodzący się z Czechosłowacji Josef Gruss, od 1948 r. pracowali w niej: Węgier Ferenc Mező, oraz Polak prof. Jerzy Loth. Zatem do sesji MKOl w Wiedniu w 1951 r. byli oni jedynymi członkami tej organizacji z krajów Europy Środkowo-Wschodniej. W praktyce oznaczało to, że tylko oni mogli być dla komunistów źródłem informacji o sytuacji w ruchu olimpijskim. Problem polegał jednak na tym, że trudno było postrzegać ich jako zwolenników nowego systemu politycznego panującego w krajach bloku radzieckiego. Ani Mező, ani Loth w prywatnych kontaktach z kanclerzem Mayerem nie kryli krytycznej oceny systemu komunistycznego³¹. Sprawujący władzę w tych krajach także nie darzyli ich zaufaniem.

Należy zauważyć, że Loth i Mező zostali wybrani na członków MKOl dopiero na sesji zorganizowanej na początku 1948 r. w Sankt Moritz: pierwszy z nich 29 stycznia³², drugi zaś 7 II 1948 r.³³ Tymczasem już pół roku później

²⁶ *Големите дарители. Трагичната съдба на рода Чапрашикови – Труд*, <https://trud.bg/article-5045999/> (dostęp: 24 X 2019).

²⁷ AMKOl, 46th Session of the International Olympic Committee, Oslo, 12th to 13th February 1952, k. 2 i n.

²⁸ *Легендарният Владимир Стойчев – непокорният генерал*, <https://www.dnes.bg/obshtestvo/2019/05/15/legendarniiat-vladimir-stoichev-nepokorniia-general.410382> (dostęp: 29 X 2019).

²⁹ D. Miller, op. cit., s. 164.

³⁰ AMKOl, 46th Session of the International Olympic Committee, Oslo, 12th to 13th February 1952, k. 2 i n.

³¹ Krytycznie o sytuacji na Węgrzech wypowiadała się też córka Ferencza Mező, którą w Lozanie gościł Mayer. Chciała ona nawet pozostać w Szwajcarii, ale nie zdecydowała się na to ze względu na ojca i siostrę, którzy – jak słusznie przypuszczała – mieliby z tego powodu kłopoty. Zob. AMKOl, P04-004, Pismo Otto Mayera skierowane do J.S. Edströma w dniu 16 VIII 1949 r., k. nlb.

³² AMKOl, Comité International Olympique, Session de St. Moritz, Séance du 29 janvier 1948, k. 2.

³³ *Ibidem*, Séance du 7 février 1948, k. 62.

komuniści rozpoczęli swoje zabiegi o wprowadzanie do Komitetu zaufanych osób. Możemy zatem wnioskować, że jeszcze na początku 1948 r. ZSRR i jego satelici nie myśleli o wykorzystaniu członków MKOl do zapewnienia sobie mocnej pozycji w tej organizacji. To z kolei uprawnia do wysunięcia wniosku, że decyzja o przyłączeniu się ZSRR do ruchu olimpijskiego zapadła w pierwszej połowie 1948 r., ale dopiero po sesji MKOl w Sankt Moritz. W innym przypadku zapewne już wtedy do Komitetu zamiast Mező i Lotha kandydowałoby ludzie związani z komunistami. Zatem w lipcu 1948 r., zapewne z inicjatywy władz ZSRR, podjęte zostały działania, które miały naprawić „błąd” z początku roku. Doskonale to widać na przykładzie Polski i Węgier. Pierwsze pismo w sprawie nowych kandydatów na członków MKOl, wysłane rzekomo z PKOl do MKOl, datowane było na 21 VII 1948 r. W miejsce Lotha proponowano wówczas działaczy politycznych – Janusza Zarzyckiego i Władysława Wolskiego. Oczywiście obie te kandydatury nie znalazły uznania w MKOl. Kolejną, również nieudaną próbę wprowadzenia zaufanych osób do MKOl podjęli komuniści w Polsce na początku kwietnia 1949 r. Także wówczas wskazano działaczy politycznych: Henryka Szemberga i Lucjana Motykę. Dwa lata później, 30 IV 1951 r., też bez skutku, komuniści wysunęli kandydatury Jerzego Putramenta i Edmunda Kosmana. Natomiast w następnym roku, 10 I 1952 r. na członka MKOl proponowali już tylko Putramenta³⁴. Formalnie – nazwijmy to – jego promotorem w MKOl miał być członek MKOl z Polski, Loth. Nawet na sesji MKOl w Oslo w 1952 r. rozważano kandydaturę Putramenta, ale podobnie jak w przypadku Šiperco, sprawa jego członkostwa w MKOl winna być rozważona w przyszłości³⁵. Ostatecznie, w przeciwieństwie do Rumuna, Putrament nigdy nie został członkiem MKOl. Znamienne, że – co podkreślałem wcześniej – przedstawiani przez władze polskie kandydaci, z wyjątkiem przedwojennego gimnastyka Kosmana, byli wyłącznie działaczami politycznymi, którym „na siłę dorabiano” sportowy życiorys. Z perspektywy komunistów takie rozwiązanie zdawało się zasadne. Wszak w MKOl mieliby oni wykonywać głównie zadania polityczne. Poza tym zapewne w środowiskach związanych z władzą ludową nie mogli oni znaleźć kompetentnych osób na to stanowisko.

Z korespondencji Mayera z prezydentem MKOl Edströmem jednoznacznie wynika, że w tym samym okresie, poza Warszawą, podobne działania polegające na wprowadzeniu do organizacji zaufanych osób podejmowano także w Budapeszcie i Pradze. Jednakże – trzeba to zauważyć – do słabo zorientowanych w zasadach MKOl komunistów w końcu dotarła informacja, że zgodnie z obowiązującą wówczas Kartą Olimpijską członek Komitetu wybierany był

³⁴ A. Pasko, *Korespondencja Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego z Polskim Komitetem Olimpijskim (1945–1989)*, Białystok–Kraków 2015, s. 47 i n.

³⁵ AMKOl, 46th Session of the International Olympic Committee, Oslo, 12th to 13th February 1952, k. 1.

na czas nieokreślony³⁶. Dlatego zaczęli oni proponować zaufanych kandydatów jako uzupełnienie składu członków MKOl z Czechosłowacji, Polski i Węgier. Ci „nowi” sprawowaliby wówczas swoistą kontrolę nad działalnością w organizacji dotychczasowych członków. Tymczasem żądania komunistów spotykały się ze zdecydowanym sprzeciwem kierownictwa MKOl. 1 VII 1948 r. Mayer w korespondencji z Edströmem skomentował to ironicznie: „Tak jak ci wspominałem, Węgrzy proszą o drugiego [członka MKOl]. Nie byłbym zaskoczony, gdyby Argentyna poprosiła o trzeciego... ponieważ Brazylia ma trzech członków [MKOl]”³⁷. Natomiast niespełna rok później, 16 II 1949 r. Mayer pisał do Edströma: „Osobiście nie sądzę, że mądrze jest wybierać nowych członków w Polsce i Czechosłowacji”³⁸. Jednocześnie w Polsce i na Węgrzech komuniści zaczęli wywierać silną presję na Mező i Lotha. Otóż ze wspomianej wcześniej korespondencji kanclerza MKOl Mayera z Edströmem z 16 II 1949 r. dowiadujemy się, że Mező został usunięty z Węgierskiego Komitetu Olimpijskiego, mimo że przynależność do narodowego komitetu olimpijskiego była warunkiem koniecznym funkcjonowania w ruchu olimpijskim³⁹. Identyczna sytuacja miała miejsce w Polsce. Mayer pisał w tej sprawie do Polskiego Komitetu Olimpijskiego (PKOl), informując, że usunięcie z niego Lotha było niezgodne z zasadami ruchu olimpijskiego. Jednakże adresaci (*de facto* władze polityczne państwa) – jak relacjonował Mayer prezydentowi MKOl – nie zwrócili na to uwagi⁴⁰. W związku z tym, wbrew dotychczasowym zasadom, Loth i Mező pozostali członkami MKOl, nie będąc członkami narodowych komitetów olimpijskich. 9 XII 1950 r. Mayer powołując się na informacje od Lotha, pisał do prezydenta MKOl: „Narodowy Komitet Olimpijski Polski zgadza się przywrócić Lotha do Komitetu [PKOl] pod warunkiem [podkreślenie oryginalne], że MKOl zgadza się wyznaczyć nowego członka (drugiego) dla Polski, członek ten zostanie nam zaproponowany przez PKOl”⁴¹. Mimo tych nacisków, czy raczej szantażu, Mayer i Edström zdecydowanie odmawiali komunistom. Jeszcze w lipcu 1948 r. Edström ze Sztokholmu pisał do Mayera

³⁶ *Statutes of the International Olympic Committee...*, s. 7.

³⁷ AMKOl, P04-003, Presidents CIO-S. Edström correspondence (president) 1949, Pismo Otto Mayera do J.S. Edströmem z 1 VII 1948 r., k. nlb.: „Hungaria is asking for a second one, as I told you. Furthermore, I would not be suprised if Argentina would ask for third one... as Brésil has three members!”

³⁸ AMKOl, P04-004, Presidents CIO-S. Edström correspondence (president) 1949, Pismo Otto Mayera do J.S. Edströmem z 16 II 1949 r., k. nlb.: „Personally I don't think it wise to elect new members in Poland and Czechoslovakia”.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ AMKOl, P04-005 Presidents CIO – S. Edström correspondance (president) 1950, Pismo Otto Mayera skierowane do S. Edström i A. Brundage dn. 9 XII 1950 r., k. nlb.

⁴¹ *Ibidem*: „[...] the National Olympic Comm.[ittee] of Poland agrees to reinstate Loth in the Committee under the conditions that the I.O.C. agrees to nominate a new member (a second one) for Poland, this member being the one which will be proposed to us by the Poland O.[lympic] C.[ommittee]”.

do Lozanny: „Mező musi być członkiem Węgierskiego Komitetu Olimpijskiego. Nasze zasady określają to jasno. Mező jest naszym przedstawicielem na Węgrzech i nie może zostać odrzucony przez Węgierski Komitet Olimpijski. Uprzejmie informuj o tym Narodowy Komitet Olimpijski w Budapeszcie”⁴². Natomiast w grudniu 1950 r. na propozycję ponownego przyjęcia Lotha do PKOl w zamian za zgodę na nominację nowego członka MKOl, wskazanego *de facto* przez władze w Polsce, Mayer odpowiedział: „Jeśli chodzi o drugiego członka [MKOl] z Polski, w tej chwili nie ma wątpliwości”⁴³.

Trzeba przyznać, że od czasu, kiedy władze radzieckie zdecydowały się na udział w ruchu olimpijskim, kanclerz Mayer i prezydent Edström znaleźli się w niełatwym położeniu. Fakt, że działania krajów bloku radzieckiego były w dużym stopniu skorelowane w czasie i w treści, dowodzi, że koordynował je jeden ośrodek. Z całą pewnością była nim Moskwa. Kierownictwo MKOl spotykało się więc z prowadzonymi równoległe naciskami z wielu krajów bloku radzieckiego. Dodatkowo sytuację organizacji komplikował fakt, że komuniści nie stosowali się do zasad regulujących funkcjonowanie poszczególnych narodowych komitetów olimpijskich i MKOl. Nie mamy wątpliwości, że w te działania angażowany był aparat państw komunistycznych. Tymczasem, jak już wspomniano, ówczesny MKOl nie miał rozwiniętej struktury organizacyjnej. W zasadzie funkcjonowanie organizacji opierało się na aktywności kanclerza i prezydenta MKOl. By stawić skuteczny opór naciskom państw bloku radzieckiego, kierownictwo Komitetu powinno wykazać się umiejętnościami dyplomatycznymi. Mayer i Edström musieli też dysponować odpowiednią wiedzą na temat – nazwijmy to – przeciwnika. Niejednokrotnie zawdzięczali ją członkom MKOl z innych państw, którzy w miarę możliwości informowali o istotnych i nieznanym powszechnie sprawach⁴⁴. Wydawałoby się, że wiedza z najważniejszego źródła – z krajów bloku radzieckiego – była dla nich niedostępna. Wszak niemożliwe było utrzymywanie legalnej korespondencji między członkami MKOl z państw Europy Środkowo-Wschodniej a kierownictwem tej organizacji, bez zgody i kontroli sprawujących władzę komunistów. Tymczasem z niekompletnych materiałów archiwalnych znajdujących się w Lozannie możemy wnioskować, że Mayer i Edström taką wiedzę

⁴² AMKOl, P04-003 Presidents CIO – S. Edström correspondence (president) 1946–1948, Pismo J. Sigfrida Edströma skierowane do Otto Mayera dn. 1 VII 1948 r., k. nlb.: „Mező must be a member of the Hungarian Olympic Committee. Our rules state so plainly. Mező is our representative in Hungary and cannot be turned out by the Hungarian Olympic Committee. Kindly inform the National Olympic Committee in Budapest about this fact”.

⁴³ AMKOl, P04-005, Presidents CIO-S. Edström correspondence (president) 1949, Pismo Otto Mayera do J.S. Edströmem z 9 XII 1950 r., k. nlb.: „What a second member of Poland is concerned, there is no question about it for the present moment”.

⁴⁴ Na przykład poufne informacje przekazywał Mayerowi i Edströmowi członek MKOl z Finlandii, Erik von Frenckell. Zob. AMKOl, P04-004, Presidents CIO-S. Edström correspondence (president) 1949, Pismo Otto Mayera do J.S. Edströmem z 16 VIII 1949 r., k. nlb.

posiadali. Bowiem źródłem informacji o sytuacji ruchu olimpijskiego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej byli dla nich Loth i Mező. Niewykluczone, że podobne informacje przekazywał do Lozanny członek MKOI z Czechosłowacji, Gruss. Mező informował Mayera w połowie 1949 r., m.in. poprzez swoją córkę, która uzyskała zgodę na wyjazd do Lozanny. Natomiast pierwsze udokumentowane informacje Lotha do kanclerza MKOI Mayera wysłane zostały w listopadzie 1950 r. Ten zaś na początku grudnia tego roku przesłał je Edströmowi i jego następcy, Brundage'owi. Z treści tego listu wnioskujemy, że były też inne pisma Lotha, wysłane wcześniej, jednak nie znamy ich treści. W tym miejscu nasuwa się pytanie, w jaki sposób Loth przekazał do Lozanny niewątpliwie poufne dane? Otóż informacje takie przysyłał on za pośrednictwem pracowników ambasady szwajcarskiej w Warszawie. Dzięki temu Mayer mógł napisać do Edströma, że PKOI praktycznie został rozwiązany, a wszyscy jego członkowie zastąpieni przez związanych z komunistami „polityków”⁴⁵.

Kiedy w maju 1951 r. na sesji MKOI w Wiedniu zaakceptowano narodowy komitet olimpijski ZSRR, a Andrianow został członkiem MKOI, dalsze zabiegi ZSRR i krajów bloku radzieckiego o wymianę, ewentualnie wprowadzenie nowych członków do Komitetu, nie miały sensu. Wszak od tego momentu obecność Rosjanina na sesjach MKOI wymuszała zgodną z interesami krajów bloku radzieckiego postawę członków organizacji, nawet jeżeli byli oni co najmniej niechętni tej władzy. Potwierdziło to już pierwsze głosowanie w 1951 r., na którym obecny był Andrianow⁴⁶. Poza tym upływający czas działał na korzyść komunistów. Wszak Loth, Mező i Gruss byli ludźmi zaawansowanymi wiekowo i ich aktywność w MKOI nie mogła trwać długo. Węgier zmarł w listopadzie 1961 r. W tym samym roku Loth zrezygnował z członkostwa. Na 58. Sesji MKOI w Atenach w 1961 r. jego następcą został Włodzimierz Reczek⁴⁷. Loth zmarł sześć lat później, 30 IX 1967 r.⁴⁸ W 1964 r. na 61. Sesji MKOI w Innsbrucku następcą Mező został, związany z komunistami, Árpád Csanádi⁴⁹. Natomiast członek MKOI z Czechosłowacji, Gruss funkcjonował

⁴⁵ AMKOl, P04-005, Presidents CIO – S. Edström correspondance (president) 1950, Pismo Otto Mayera skierowane do prezydenta MKOI S. Edströma w dniu 9 XII 1950 r., k. nlb. Kopia pisma została także przesłana do Brundage'a. A. Pasko, *Sprawa polskich kandydatów i członków Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego*, „Przegląd Zachodni” 2018, nr 4, s. 68.

⁴⁶ Szerzej zob. A. Pasko, *Kulisy przyjęcia ZSRR...*, s. 154 i n.

⁴⁷ AMKOl, 58th Session. International Olympic Committee. Athens – Senate House – June 19th, 20th and 21st 1961, s. 1.

⁴⁸ D. Miller, op. cit., s. 493.

⁴⁹ AMKOl, Minutes of the 61st Session of the International Olympic Committee. Innsbruck-Landeshaus, January 26 th, 27th and 28th 1964, k. 2; J. Mellis, *The IOC, Hungary and the “Middle” Bloc States during the Cold War: From Contentious to Trusted Members of the Olympic Family*, https://library.olympic.org/Default/doc/SYRACUSE/173484/the-ioc-hungary-and-the-middle-bloc-states-during-the-cold-war-from-contentious-to-trusted-members-?_lg=fr-FR (dostęp: 5 X 2019).

w Komitecie do 1965 r. Wtedy to na 63. Sesji MKOl w Madrycie zastąpił go, także popierany przez komunistów, František Kroutil⁵⁰. Gruss zmarł w maju 1968 r.⁵¹ Zatem w Czechosłowacji, Polsce i na Węgrzech komuniści wprowadzili do MKOl zaufanych ludzi dopiero w latach sześćdziesiątych. Wcześniej, bo w 1952 r. uczynili to Bułgarzy, a trzy lata później Rumuni.

Dopiero w połowie lat sześćdziesiątych władze Bułgarii, Czechosłowacji, Polski, Rumunii, Węgier i ZSRR miały możliwość podjęcia wspólnych, w pełni koordynowanych i systemowych działań w MKOl. Wszak nie było już – jak mogli ich oceniać komuniści – „hamulcowych” w osobach Mező, Lotha czy Grussa. W istocie zaś ruch olimpijski zawdzięcza im wiele. Stanowili bowiem cenne źródło informacji dla Mayera i Edströma. Dzięki tej wiedzy mogli oni podejmować stosowne decyzje. Stawką w tej *de facto* politycznej rywalizacji było opóźnienie terminu, w którym ZSRR miał zwiększyć swoje wpływy w MKOl. Bowiem – raczej zdawali sobie z tego sprawę przywódcy tej organizacji – całkowite zablokowanie ambicji władz radzieckich było niemożliwe. Tyle że realizacja tych ambicji następowała od połowy lat sześćdziesiątych, a więc w czasie, kiedy inne było także oblicze ZSRR. To „opóźnianie” miało więc głęboki sens.

Streszczenie

Kiedy po zakończeniu II wojny światowej Związek Radziecki został zaproszony do udziału w międzynarodowym ruchu olimpijskim, można było odnieść wrażenie, że właśnie spełniają się idealistyczne założenia barona Pierre'a de Coubertina o pokojowym znaczeniu igrzysk. Szybko okazało się, że te nadzieje były płonne. Władze Związku Radzieckiego zamierzały bowiem w Międzynarodowym Komitecie Olimpijskim realizować swoje cele polityczne. Jeszcze przed oficjalnym przystąpieniem do międzynarodowego ruchu olimpijskiego, które miało miejsce w 1951 r., podjęły one próby zapewnienia sobie mocnej pozycji w MKOl. Rosjanie zamierzali to osiągnąć dzięki głosom członków organizacji z zależnych od Związku Radzieckiego krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Jediną przeszkodą był fakt, że ci członkowie byli niechętni nowym władzom komunistycznym. Dlatego komuniści już w połowie 1948 r. podjęli próby usunięcia dotychczasowych członków MKOl z krajów bloku radzieckiego i wprowadzenia do tej organizacji nowych, zaufanych osób. Tymczasem okazało się, że to pozornie łatwe zadanie przebiegało ze sporymi trudnościami. Bowiem prezydent MKOl Johannes S. Edström i kanclerz Otto Mayer, mimo słabości organizacyjnej i finansowej Komitetu, skutecznie odpierali swoiste ataki władz komunistycznych. Dzisiaj wiemy, że niemalą zasługę w tych sukcesach

⁵⁰ *Directory of Officials of the Czechoslovak Socialist Republic. National Foreign Assessment Center*, s. 82, https://books.google.pl/books?id=zT_fdR0BFbsC&pg=PA82&lpg=PA82&dq=franti%C5%A1ek+kroutil+International+Olympic+Committee&source=bl&ots=s4CDsAtFFU&sig=ACfU3U3iBPw0IZ4wrX41GpVa54wbxGotpg&hl=pl&sa=X&ved=2ahUKEwjKwPWZ7tPIAhXScJoKHf3A-YQ6AEwAXoECAkQAQ#v=onepage&q=franti%C5%A1ek%20kroutil%20International%20Olympic%20Committee&f=false (dostęp: 5 XI 2019).

⁵¹ AMKOl, 0005, CSRS – A. Brundage Collection - University of Illinois at Urbana - Champaign - IOC Lausanne.pdf, k. nlb.; M. Waic i in., *In the Shadow of Totalitarianism. Sport and the Olympic Movement in the „Visegrád Countries” 1945–1989*, Prague 2014, s. 56.

kierownictwa MKOl mieli członkowie z Polski i Węgier – prof. Jerzy Loth i Ferenc Mező, którzy prywatnymi, nieoficjalnymi kanałami (m.in. poprzez dyplomatów szwajcarskich) informowali kierownictwo organizacji o sytuacji ruchu olimpijskiego w krajach bloku radzieckiego. Dzięki temu Edström i Mayer mogli podejmować właściwe decyzje. W efekcie udało się im opóźnić realizację celów radzieckich tak, że dopiero w połowie lat sześćdziesiątych kraje Europy Środkowo-Wschodniej mogły koordynować swoje działania i podejmować próby wpływania na MKOl poprzez związanych z komunistami członków MKOl z tych państw. Jednak działa się to już w innej, postalinowskiej rzeczywistości. Wiadomo, że całkowite zniweczenie planów radzieckich było niemożliwe.

The USSR and Central and Eastern European Countries “Fighting” for Influence in the International Olympic Committee during the Presidency of Johannes Sigfrid Edström

When, after the end of World War II, the Soviet Union was invited to participate in the international Olympic movement, one could get the impression that the idealistic assumptions of Baron Pierre de Coubertin about the peaceful importance of the Games were just being fulfilled. It soon turned out that these hopes were in vain. The authorities of the Soviet Union intended in the IOC to pursue their political goals. Even before officially joining the international Olympic movement in 1951, they attempted to secure a strong position in the International Olympic Committee. The Russians intended to achieve this with the votes of the IOC members from the countries of Central and Eastern Europe dependent on the Soviet Union. The only obstacle was the fact that these members were people reluctant to the new communist authorities. Therefore the communists already in mid-1948 attempted to remove the IOC members from Poland, Hungary and Czechoslovakia and to introduce new, trusted people to this organization. Meanwhile, it turned out that this seemingly easy task was carried out with considerable difficulties. For the IOC President Johannes S. Edström and Chancellor Otto Mayer, despite the IOC's organizational and financial weakness, successfully repelled the specific attacks of the communist authorities. Today we know that IOC members from Poland and Hungary, prof. Jerzy Loth and Ferenc Mező, who, through private, unofficial information channels (including through Swiss diplomats) informed the IOC leadership about the situation of the Olympic movement in the countries of the Soviet bloc. Thanks to this, Edström and Mayer could make the right decisions. As a result, they managed to delay the implementation of the Soviet goals. The Central and Eastern European countries were able to coordinate their activities and attempt to influence the IOC through IOC members from soviet block after the mid-1960s. However, this has already happened in another reality, after Stalinism. Obviously, the destruction of Soviet plans was impossible.

Bibliografia

- Haralampiev D., Georgiev N., *The Bulgarian Olympic Committee. Activities and Contribution within the Olympic Movement after 1951*, Sofia 1985.
- Ionescu S.A., Terret T., *A Romanian within the IOC: Alexandru Siperco, Romania and the Olympic Movement*, „The International Journal of the History of Sport”, V 2012, t. XXIX, nr 8.
- Kronika sportu*, Warszawa 1993.
- Miller D., *Historia igrzysk olimpijskich i MKOl. Od Aten do Pekinu 1894–2008*, tłum. T. Górski, K. Karłowska, A. Zdziemborska, Poznań 2008.

- Najnowsza historia świata*, t. I: 1945–1963, red. A. Patek, J. Rydel, J.J. Węc, Kraków 2007.
- Pasko A., *Korespondencja Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego z Polskim Komitetem Olimpijskim (1945–1989)*, Białystok–Kraków 2015.
- Pasko A., *Kulisy przyjęcia ZSRR do Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego*, „Dzieje Najnowsze” 2018, nr 1.
- Pasko A., *Społeczno-polityczne aspekty sportu w ZSRR i krajach bloku socjalistycznego do 1989 r.*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna” 2012, nr 11.
- Pasko A., *Sport wyczynowy w polityce państwa 1944–1989*, Kraków 2012.
- Waic M. i in., *In the Shadow of Totalitarianism. Sport and the Olympic Movement in the „Visegrád Countries” 1945–1989*, Prague 2014.

Biogram: **Artur Pasko** – dr hab., prof. Uniwersytetu w Białymstoku, pracownik Wydziału Historii i Stosunków Międzynarodowych UwB. Członek Polskiej Akademii Olimpijskiej Polskiego Komitetu Olimpijskiego. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się wokół problemów dotyczących związków sportu i polityki w krajach Europy Środkowo-Wschodniej w XX w. E-mail: a.pasko@uwb.edu.pl.